

Namdal Regionråd
postmottak@namdalregionrad.no

Steinkjer, 26.09.2021

Dette brevet sendes på vegne av Naturvernforbundet i Trøndelag, Naturvernforbundet i Namdal, Norges Jeger- og Fiskerforbund i Nord-Trøndelag og Norsk Ornitologisk Forening avdeling Trøndelag.

Høringsuttalelse til kystsonoplan for Namdalen og Fosen

Sammendrag og konklusjon

I uttalelsen vår har vi fokusert på at vi synes utredningene om overordnet påvirkning på anadrom laksefisk er for dårlige når forslag til kystsonoplan av dette omfanget skal behandles. Forslag til planen bærer veldig preg av bare å skulle tilrettelegge for vekst i oppdrettsnæringen i stedet for å avklare interessekonflikter i kystsonen.

Blir forslaget til plan vedtatt vil vi klage på vedtaket. Bakgrunnen er at vi mener at konsekvensene for laksefisk er for dårlig utredet, mange tiltak vil være i strid med vannforskriftens miljømål, og andre konflikter som for eksempel for naturvernområder og foreslåtte naturvernområder.

Generelle merknader

Om arealformål

I forslag til planbeskrivelse slås det klart og tydelig fast at et av formålene med planen er å unngå konflikter mellom interessenter i kystsonen. Hvordan kan det da ha seg at størsteparten av arealet er avsatt til akvakulturformål kombinert med de andre arealformålene? Eksempelvis er det utstrakt bruk av VFI-områder (kombinert akvakultur- (V) og fiskeriformål (FI)) uten en bestemmelse om hvem som har forrang på arealet ved tvister kan umulig være særlig konfliktdememde. Vi mener også at om kommunene vedtar slike flerbruksareal mister de myndighet til å prioritere mellom ulike interesser. Det er Fylkeskommunen som behandler akvakultursøknader, og så lenge de ikke strider mot vedtatte kystsonerplaner, innvilges som oftest søknadene.

Vi viser til regjeringens handlingsplan for villaks lagt fram 10. september i år og ønsker oss at planen blir et verktøy for å fremskynde oppdrettsnæringens teknologiske utvikling mot bedre miljømessig bærekraft ved at en betraktelig andel av akvakulturarealene ble klassifisert med et arealformål som tilsier at utslipp og rømming av avfallsstoffer, parasitter, sykdomsvektorer og oppdrettsfisk blir

minimert til et teoretisk potensial. En planpisk tillegg til gulroten med gratis utviklingskonsesjoner fra staten vil etter vårt skjønn være med på å fremskynde overgangen til en mer miljømessig bærekraftig oppdrettsnæring. Vi merker oss at plankonsulenten hevder at det ikke er lov å stille konkrete krav til teknologi i en generell plan hvor tiltak må klareres i sektorlovverk. Blant annet har man i Osterøy og Tromsø kommuner vedtatt kystsoneplaner med bestemmelser om at det kan drives oppdrett av anadrom fisk med minimale utslipp til resipient. Sakene er klagebehandlet, men planene foreligger i sin opprinnelige form.

Om konsekvensutredningen

Påvirkning på anadrom fisk og forholdet til vannforskriften

På generelt grunnlag mener vi at den foreslåtte planens konsekvensutredning (KU) ikke er grundig nok for en plan av dette omfanget. KU lister opp mye eksisterende databasekunnskap på generelt overordnet nivå, slik tilfellet er i kapittelet om akvakulturnæringens påvirkning på anadrom laksefisk for flerbruksområdene som inkluderer akvakultur, og (noen ganger) litt mer på spesifikt lokalitetsnivå der det foreslås rene akvakulturområder. For en så omfattende plan kunne vi ønsket oss bedre overordnede analyser av hvordan strømforhold påvirker spredning av lakselus, og hvordan lakselusa igjen tilstrømmer til sårbare leveområder og vandringsruter for vill laksefisk. Vi legger merke til at det er forsøkt å kartlegge spredning via strømningsforhold for enkelte av de nye lokalitetene, og dette er bra, men vi kunne gjerne ønsket oss en liknende vurdering på enda mer overordnet nivå når det kommer til påvirkning på anadrom laksefisk. Er det noen store hot-spots som kan tenkes å fungere som lusekilder inn mot sårbare fjordsystemer osv? Vi savner også en kartlegging av smoltutvandringen til laks fra det nasjonale laksevassdraget Namsen. Vi er klar over at det tidligere er gjort forsøk på slik kartlegging, men vi forstår det sånn at det nå er utviklet bedre metoder for slik overvåking, og da burde det vært gjort slike undersøkelser over flere år som et supplement i kunnskapsgrunnlaget denne planen skal vedtas på.

Om sjøørret sier KU at bestandene er redusert over hele planområdet og at sårbare sjøørretbestander skyldes i hovedsak vassdragsreguleringer, ukjente forhold, Gyro, fysiske inngrep og tilsig fra jordbruk. Dette er direkte feil. Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) temarapport om klassifisering av tilstanden til 430 norske sjøørretbestander¹ peker i hovedsak på at det er lakselus som er skyld i at brorparten av sjøørretbestandene i planområdet (og landet forøvrig) opplever en negativ bestandsutvikling. Dette er en viktig miljøindikator på tilstanden til kystvannforekomstene, og vi mener at dette punktet i seg selv burde tilsi at en tilrettelegging for massiv økning i antall tonn produsert oppdrettslaks vil være et brudd på vannforskriftens § 12. **Vi vil vurdere å klage på planen om den ikke i større grad legger til rette for at vekst i oppdrettsnæringen ikke skal bryte med vannforskriftens miljømål.**

Skjevt kildeutvalg

Det foregår også en del klassisk «cherry picking» av argumenter som skal støtte oppunder konklusjonen til utreder. I den konkrete utredningen om oppdrett ved Sklinna viser utreder til en NINA rapport som sier at konsekvensen av akvakultur for en rekke sjøfuglarter er vurdert til ingen både i 2011 (når rapporten ble skrevet) og i 2030 (framtidsbilde). I rapporten det henvises til står det videre tydelig skrevet at dette gjelder på aggregert nivå og ikke på noen som helst måte må tas til inntekt for situasjonen på lokalitetsnivå slik som tilfellet er her. Rapporten er skrevet for Nordsjøen og Skagerrak. Sklinna ligger i Norskehavet. Konklusjonen i rapporten kan derfor ikke brukes som støtte for at planen skal være en vekstplan for oppdrettsnæringen. Dette gjentar seg flere plasser,

¹ Temarapport fra Vitenskapelig råd for lakseforvaltning nr. 7. Klassifisering av tilstanden til 430 norske sjøørretbestander. S. 48 (2019).

blant annet ved at det vises til at fangststatistikken for laks ser bra ut når den kun inkluderer elvefangster. Denne statistikken viser en nokså flat kurve, men hvis man hadde inkludert vurderinger av flere avgjørende forbedringer av fangstrapporteringer fra 1800 tallet og fram til i dag, og lagt til fangststatistikk fra sjølaksefisket så ville man sett en klar og lang negativ utvikling i fangststatistikk for villaks. Årlig beskriver Vitenskapelig råd for lakseforvaltning (VRL) tilstanden til norske laksebestander. De er oppdaterte og basert på vitenskapelig publiserte metoder, og de må brukes. Lakseregisteret til Miljødirektoratet er ikke oppdatert siden 2014, med unntak av fangststatistikken, og er i stor grad basert på antakelser. Vi er forbauset over at for eksempel Mattilsynets hyppig publiserte lakselus rapporter og Havforskningsinstituttets årlige risikovurdering for norsk fiskeoppdrett ikke brukes mer aktivt i forslaget til kystsonenplan. Vi ber om at best tilgjengelig og oppdatert kunnskap brukes.

Vi merker oss at planlegger ikke mener at konkrete miljøundersøkelser på lokalitetsnivå ligger innunder plan- og bygningslovens mandat, men heller innunder akvakulturloven. Vi mener at når det legges til rette for vekst i akvakulturnæringen ved å «åpne» så store områder gjennom plan så må det foreligge en grundig analyse av konfliktpotensialet med andre verdier i kystsonen. Det er en kjent sak at det i søknadene om lokalitetsklarering som kommer i etterkant av planvedtakene vises til at området er konsekvensutredet i overordnet plan. Dette pulveriserer utredningsansvaret i en sirkelargumentasjon der det pekes på den andre loven i hver forvaltningsprosess og fører til at hver forvaltningsinstans slipper unna å gjøre gode konsekvensutredninger. I dette planarbeidet har utreder valgt å «sikre» seg i vurderingene for hvert nytt område ved å alltid ha gul konsekvens med teksten «mulig» om konsekvensen for anadrom laksefisk. Det er ikke videre matnyttig.

Fram til nå har miljøfaglige myndigheter vurdert og fattet vedtak om etablering av lakseoppdrett etter forurensningslovens forskrifter. Slike enkeltvedtak kan påklages. Nå kan dette bli forandret. Forskriftsendringer er ute på høring. Statsforvalteren skal, etter forslaget, ikke lenger fatte vedtak. Dette vil bety at de miljøfaglige vurderingene blir svekket. I tillegg vil alle med interesser i kystsonen miste sin demokratiske klagemulighet. Det er derfor spesielt viktig at akvakultur kun kan etableres på areal som er nøyte miljøfaglig vurdert og kun avsatt til akvakultur.

Vi vil vurdere å klage om forslagene vedtas fordi vi mener at naturmangfoldlovens § 8 om kunnskapsgrunnlag ikke er godt nok for en dramatisk øking av areal til akvakultur. Vi mener også at naturmangfoldlovens § 10. om samlet belastning ikke er godt nok vurdert som helhet for nedslagsfeltet når det kommer til negativ påvirkning på anadrom laksefisk og øvrige miljøpåvirkning. Det ligger an til at villaks blir tatt inn som ny rødlisteart ved Artsdatabankens neste revidering, og da er det særlig viktig at påvirkning på arten blir grundig vurdert.

Om utnyttelse av naturressurser og taretråling

Naturmangfoldloven

Prinsippene i nml. §§ 8 til 12 skal legges til grunn som retningslinjer ved utøving av offentlig myndighet i alle tilfeller der naturmangfold berøres. §§ 11-12 kommer ikke til anvendelse der tiltaket ikke kan gjennomføres.

Kunnskapsgrunnlaget §8

Kunnskapsgrunnlaget når det gjelder tarehøsting er mangelfullt. Det er gjort studier av gjenvekst hos tare og en del av tares påvekstorganismer som viser at gjenveksten på høstefeltene jevnt over er

god, og at småfisken kommer tilbake når taren vokser til. Dersom fokus er maksimal ressursutnyttelse av taren, er dette godt nok. Dersom forvaltningen av tareskogen skal være økosystembasert blir det feil.

Økosystemtilnærming og samlet belastning - § 10

En påvirkning av et økosystem skal vurderes ut fra den samlede belastning som økosystemet er eller vil bli utsatt for.

Tareskogen utgjør et tredimensjonalt habitat med mangfoldige nisjer, som gir grunnlag for et rikt biologisk mangfold av både små og store alger og dyr. Det er ikke bare fastsittende organismer som har tilhold i tareskogen. Mange frittlevende arter, spesielt i juvenile stadier, er avhengig av taren. Det er for eksempel vist at små taskekrabber kan ha tilhold i tares bunnfester i opptil to år før de begynner å vandre dypere. Fiskelarver søker også mot vegetasjon når de begynner å få farge og er avhengig av tareskogen som beiteområde og som beskyttelse mot predatorer.

Modellstudier utført av Havforskningsinstituttet (HI) tyder på at mengden stortare som tas ut gjennom høsting er liten sammenlignet med den stående storbiomassen på et regionalt nivå (6%). Lokalt kan imidlertid uttaksgraden være høyere, og på enkelte av HIs overvåkningsstasjoner er det registrert uttaksgrad på mer enn 75% (Steen, H., 2019). Selv om store sjøarealer nasjonalt har forekomst av tare, og kun en liten andel høstes hvert år, kan altså den samlede belastningen lokalt være stor. I tillegg, hvis et så stort uttak skjer i viktige funksjonsområder for sjøfugl, som ofte har en begrenset utbredelse, vil det kunne føre til store negative effekter.

Føre-var-prinsippet § 9

Når det treffes en beslutning uten at det foreligger tilstrekkelig kunnskap om hvilke virkninger den kan ha for naturmiljøet, skal det tas sikte på å unngå mulig vesentlig skade på naturmangfoldet. Foreligger en risiko for alvorlig eller irreversibel skade på naturmangfoldet, skal ikke mangel på kunnskap brukes som begrunnelse for å utsette eller unnlate å treffe forvaltningstiltak.

Kunnskapsgrunnlaget og effekten av kommersiell tarehøsting

Det kommer fram i studie utført på Sklinna (Christensen-Dalsgaard, 2020) at det er behov for mer kunnskap før man kan konkludere hvilken effekt taretråling har på sjøfuglbestandene. Observasjoner tyder på at taretråling fører til nedgang i seibestanden i en slik grad at det kan påvirke sjøfuglenes hekkesuksess. Det påpekes at bedre undersøkelser er nødvendig, at det trengs flere studier for å kvantifisere om de observerte endringene i torskefiskbestanden (sei) reduserer beiteforholdene slik at det påvirker hekkebestandene.

Flere kystnære sjøfugler sliter (kilde: Det nasjonale overvåkingsprogrammet for sjøfugl). De mest aktuelle artene ift. Taretråling:

- Ærfugl ca. 80% tilbakegang på strekningen Smøla-Lofoten i perioden 1986-2020 ($p < 0,001$).
- Storskarv ca. 35% tilbakegang i Norskehavet ($p=0,09$).
- Toppskarv stort sett stabile bestander. Økning på Sklinna i perioden 1984-2020, men nedgang på 6% årlig i perioden 2015-2020 (i periode med taretråling).
- Teist har tilbakegang langs hele kysten.

Merknader til tareutredningen

- På side 3 henvises det til at tareforskriften er en kongelig res. (avsnitt 5) og følgelig (avsnitt 7) ikke kan oppheves, dvs. tillate at områder holdes unna taretråling før perioden for kgl.res er

over (september 2024) ~~er over~~. Det stemmer vel ikke at en kgl. res ikke kan oppheves? Det er bl.a. gjort i forbindelse. opphevelse av verneområder ved vannkraftutbygging.

- Det henvises til Naturmangfoldlovens §9 «Paragraf 9 sier at "føre var" ikke gjelder for reversibel skade og tareskog vokser tilbake etter 4-5 år. Et irreversibelt tiltak er når naturen er skadet og ikke kan komme tilbake til sin opprinnelige tilstand. F.eks. oppdrettsanlegg er et reversibelt tiltak, da naturtilstanden kommer tilbake til normalen etter noen år med brakklegging. Dette i motsetning til nydyrking på land. Landbruk er et irreversibelt tiltak, og naturen kommer aldri tilbake som tidligere.» (nest siste avsnitt side 15).

Dette er selvfølgelig ikke tilfelle om taretråling i nærheten av en sjøfuglkoloni fører til at allerede rødlistede arter i sterk nedgang forsvinner. De vil neppe komme tilbake om taretråling oppheves.

- Det er litt spesielt i en planutredning om taretråling at råstoffsjefen i firmaet som driver taretråling uttaler seg om bærekraften av næringens forvaltning av taretråling (vedlegg 3 side 22. Informasjon om taretråling fra råstoffsjef Harald Bredahl i DuPont).

Vi mener derfor at kommunene må kunne unnta tareskog som er viktig for det biologiske mangfoldet, fra taretråling, selv om det skulle stride mot den vedtatte soneringsforskriften med hjemlet i havressursloven slik Kommunal- og moderniseringsdepartementet og Statsforvalteren i Trøndelag mener.

Merknader spesifikke områder

Foldafjorden, Nærøy og Høylandet

I Indre Foldafjord innenfor terskelen i Foldereid foreslås det å etablere V2-områder, som er akvakultur med lav organisk belastning. Vi går ut ifra at dette er på grunn av at det i et par tidligere omsøkte saker i området har blitt avslått lokalitetsklareringssøknader med bakgrunn i at fjorden har for lavt oksygeninnhold i bunnvannet, og således ikke tåler et høyere nivå av organisk utslipp. Det er derfor rart at det samtidig i midten av fjordarmen innenfor Foldereid (fortsatt lavt oksygeninnhold) foreslås et flerbruks fiske- og akvakulturområde uten begrensninger for akvakulturtype. **Vi vil påklage planvedtak der dette området ikke får omgjort arealformål til et arealformål som ikke tillater utslipp av organisk avfall som bidrar til å forverre miljøtilstanden i fjorden.**

Horta nord, Leka

Å avsette et spesifikt oppdrettsområde kloss inntil Horta verneområde vil etter vår oppfatning være et klart brudd på naturmangfoldlovens §49 om utenforliggende virksomhet som kan medføre skade inn i et verneområde. Horta naturreservat er opprettet for å ivareta et unikt leve- og hekkeområde for sjøfugl. Et inngrep som et oppdrettsanlegg representerer med mye trafikk vil kunne føre til at sjøfugl skyr området og at det dermed forringes i verdi. På den andre siden vil etablering av oppdrettsanlegg her også kunne føre til at tiltakshaver søker om hyppige skadefellinger av for eksempel skarv, og dette vil jo også unektelig være svært negativt. At utreder i sin KU vurderer forslaget til å ha ingen konsekvens for naturmangfold og verneområder er i beste fall kunnskapsløst, og i verste fall villedende tilbakeholdelse av viktig informasjon. **Vi vil påklage vedtak om etablering av akvakulturområde her slik det er foreslått.**

Sklinna, Leka

Vi forstår ikke helt hvorfor dette forslaget er tatt med og utredet videre all den tid Statsforvalteren har lagt ned innsigelse mot forslag om en konkret lokalitetsklarering i området som nå søkes om å bli regulert i plan. Sklinna er Midt-Norges viktigste sjøfuglkoloni, og oppdrettsanlegget er foreslått i legges i det viktigste matfatet til en rekke arter som beiter i tareskogene nord for verneområdet. Omsøkt område ligger også midt i et område som er foreslått for supplerende vern. Hvordan utreder kan komme til helt andre konklusjoner enn Statsforvalteren i sin søken etter å etablere oppdrett her er for oss rart. **Vi vil påklage eventuelle vedtak om å innta foreslått akvakulturområde i plan.**

Bagresæt og Fjordholman, Nærøysund

Foreslåtte lokaliteter ligger rett vest og sør for Borgan og Frelsøy naturreservat, og midt inni en foreslått utvidelse av dette verneområdet. Oppstart verneplanarbeid ble kunngjort høsten 2020.

Norge er tilsluttet konvensjonen om biologisk mangfold. Og i henhold til den skulle vi i 2020 ha vernet 10% av havområdene våre. Det nåværende tallet er 3,5%². Dette var før vi våren 2021 ble med i Global Ocean Alliance³ med mål om å verne 30% av havområdene våre før 2030. Dette området er utpekt av regionale myndigheter som verdifullt på grunn av det økologiske funksjonsområdet som veksler mellom beskyttede og eksponerte områder, leopardbunn av skjellsand, bløtbunn og tareskog, viktige funksjonsområder for fugl og fisk og med stor geologisk, fysisk og biologisk variasjon.

Dagens verneområdegrense ivaretar ikke det økologiske funksjonsområdet til grunnlaget for etableringen av det eksisterende verneområdet, og derfor er det foreslått en utvidelse av verneområdet som inkluderer leve- og matsøksområder til en rekke arter.

Vedtak om å innta Bagresæt og Fjordholman som akvakulturområder vil påklages med brudd på hjemmel i NMLs § 42 om kunngjøring av påtenkt verneforslag og § 49. om utenforliggende virksomhet som kan medføre skade i et verneområde.

Arnøyfjorden, Nærøysund

I dette området har det ganske nylig blitt behandlet en lokalitetsklareringssøknad som har blitt avslått på grunn av at Arnøyfjorden er en terskelfjord med lav utskiftningstakt av vann, det ligger et viktig gytefelt for torsk her, det har blitt påpekt fra Statsforvalteren at hensynet til naturverdier tilsier at det ikke etableres oppdrett her, og kommunen har nylig klassifisert hele Arnøyfjorden som et svært viktig friluftsområde. Næringsaktører innen reiseliv har også uttalt seg negativt til foreslått arealformål. Foreslått arealformål er også i strid med dagens arealplan. Vi stiller oss meget undrende til at utreder ikke klarer å konkludere på at de negative konsekvensene er for store til at oppdrett bør etableres her.

² <https://miljostatus.miljodirektoratet.no/tema/naturomrader-pa-land/vernet-natur/>

³ <https://www.regjeringen.no/contentassets/74834c816db549089b3066166f15c32b/letter-to-goldsmith-uk.pdf>

Vi mener at hensynet til natur, fiskeri og friluftsliv tilsier at man ikke kan avsette areal til akvakulturformål her og vi vil påklage et eventuelt vedtak som inkluderer akvakulturformål i Arnøyfjorden.

Stamnesodden, Namsos

Denne lokaliteten har vært omsøkt tidligere og fått avslag hos Statsforvalteren, blant annet med hensyn til konsekvenser for villaks. Å kjøre omkamper på gamle saker synes vi er unødvendig, da hensynene som ble vektlagt den gangen fortsatt er veldig aktuelle. Namsen er Trøndelags viktigste lakseelv, og en etablering i utløpet av fjorden vil være svært negativ for spesielt smoltutvandring, men også for sjøørret som lever i fjorden hele året.

Vi vil klage på eventuelle vedtaket om planen inkluderer akvakulturområde ved Stamnesodden.

Raudsunda, Namsos

Hvis foreslått akvakulturområde vedtas i plan vil vi klage på vedtaket med samme grunnlag som for Stamnesodden.

Steinan, Namsos

Dette er nok en omkamp som forsøkes utkjempet etter at en lokalitetsklarering har blitt avslått. Området ligger kloss inntil Steinan og Flottra naturreservat som er et svært viktig område for sjøfugl. Dette vil etter vårt skjønn være et klart brudd på NML § 49 om utenforliggende virksomhet som kan medføre skade i et verneområde og **vi vil påklage et planvedtak som inkluderer dette arealet til akvakultur.**

Vennlig hilsen

Forum for natur og friluftsliv Trøndelag

Marius Nilsen
Koordinator
FNF Trøndelag